

BÖKÖNC – HIRADÓ

A Magyar Csillagászati Egyesület Pécsi Csoportjának szakköri körlevele. Megjelenik havonta.

Szerkesztő: Halmi Gábor

Lapzárta: 1992. október 27.

A körlevél postán is igényelhető, kiküldéséért pécsiek 9, vidékiek 5 Ft-os postabélyegből küldjenek 12 db-ot a szerkesztő címére:

7621 Pécs, Munkácsy M.u.25. Tel.: /72/ 36-645

November havi előadásaink:

9.-én, hétfőn	- Az alkonyi és hajnali Nap fényképezésének titkai
Előadó: Görbics János
16.-án, "	- A Világegyetem szerkezete új felfogásban
Előadó: Boglári Ferenc
23.-án, "	- Az üstökösök megfigyelése
Előadó: Gyenizse Péter
30.-án, "	- Fényképezés a csillagászatban
Előadó: Csiszár Tibor

Az előadások 18-órrai kezdettel, az Apáczai Nevelési Központ első emeleti szakköri helyiségében lesznek megtartva /színházterem mellett/.

November 2.-án, hétfőn veszi kezdetét és tart öt estén át az immár hagyományos Őszi Csillagászati Hét a TIT és az MCSE rendezésében Pécsen, a Janus Pannonius u. 11. szám alatt /Csontváry - múzeum földszintje, balra, Bartók terem/ naponta 18:30-tól.

November 2. hétfő: Kozmikus környezetszennyezés /védelem/

Előadó: Görbics János szakosztályi titkár

November 3. kedd: A Föld-típusú bolygók geográfus szemmel

Előadó: Nagyváradai László, TTK Földrajz Tanszék mt.

November 4. szerda: Kolumbusz Kristóf felfedezéseinek geodéziai és csillagászati vonatkozásai

Előadó: Keszthelyi Sándor

November 5. csüt.: Csillagászati fényképezés amatőr távcsövekkel

Előadó: Csiszár Tibor MCSE-tag

November 6. péntek: Marskutató - Marsutazás

Előadó: Hoffmann János MCSE-tag

November 7.-én, szombaton délelőtt 11 órakor kezdődik Szegeden az MCSE Változócsillag-Szakcsoportjának országos találkozója és az új csillagvizsgáló felavatása /JATE Fűvészkert/.
Indulás: Pécsről a reggeli 6:10-es szegedi gyorsal a Nagyállomásraól.

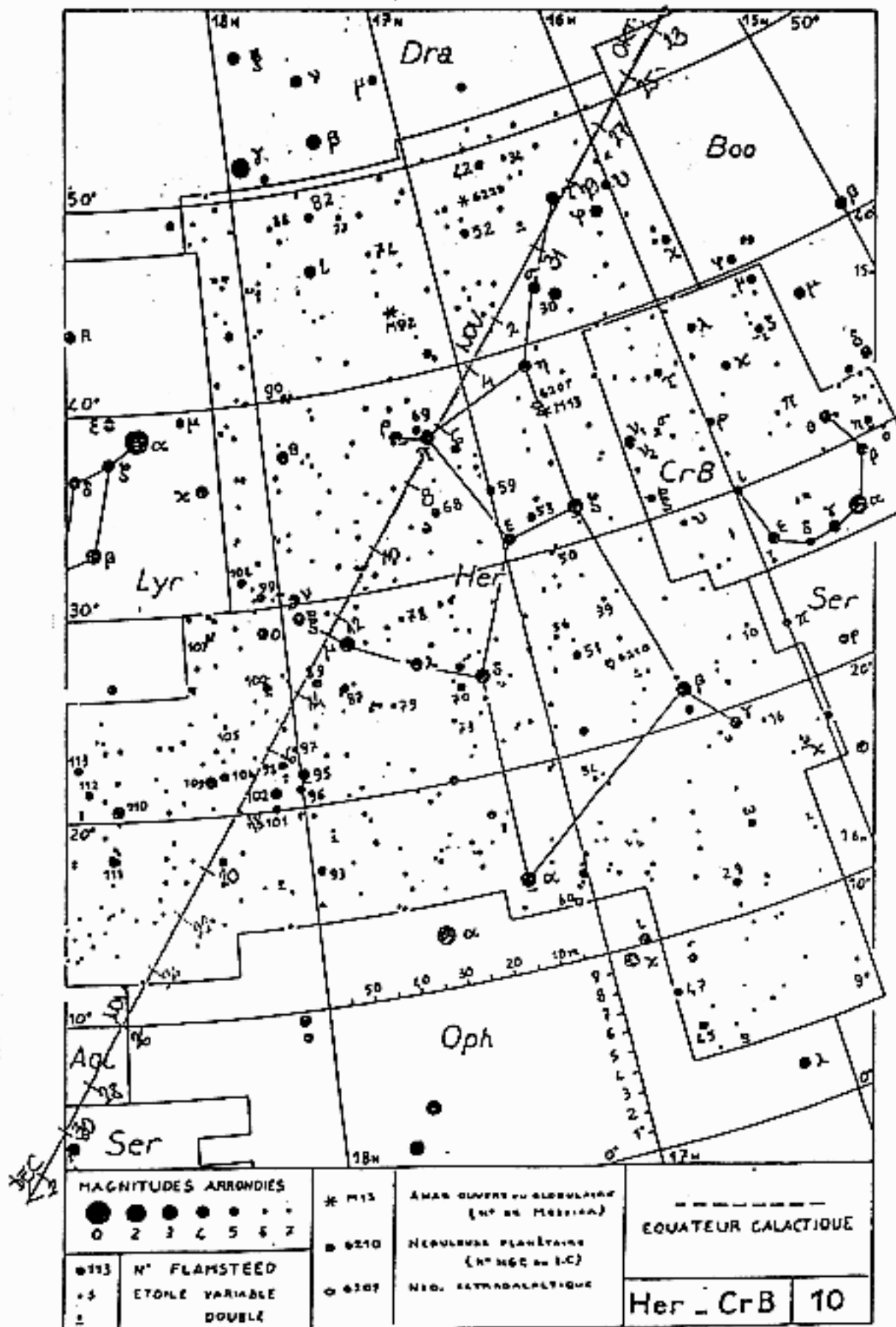
November 17.-én, kedden hajnali 4 és 6 óra között észlelhető a Leonidák-meteorraj idei maximuma.

November 23.-án, hétfőn hajnali 6:30-kor 27 órás holdsarló a keleti égen.

November 25.-én, szerdán este 16:30-kor 30 órás holdsarló a nyugati égen.

November 26.-án, csütörtökön este 16:30 körül három bolygó látható egy 3 fokos körben: Vénusz - Uránusz - Neptunusz /másnap este a Hold is itt lesz, így négy égitest lesz egy 5 fokos körben./

Üstökösök: A Swift - Tuttle 1992t periodikus üstökös égi pályája a Herkulesben, az esti égen, naplemente után. Az üstökös fényessége 1992. novemberében 5,9 - 5,1 mg lesz! /A Naptól 64 - 46 fokra/

Hold „betakarta” az M 45-öt

18 évenként Fiastyúkfedés

Közismert tény a Nap- és Holdfogyatkozás, de a „Fiastyúk-fogyatkozás” mint kifejezés is meglehetősen új. Az M 45 halmazt, népi nevén a Fiastyúkot, amely 7 csillagból áll – 18 évenként rövid időre teljesen eltakarja a Hold az emberi szem és a távcsövek előtt. Január 27-én este fél nyolc és fél tíz között pécsi amatőr diákcsoportok a Planetáriumról azt fűrészték egy amerikai tükrös távcsövel, hogy a most épp félhold a pécsi égbolt déli részén nyugatnak haladva hogy is „nyelte el” a mögötte sok-sok fényév távolságra lévő hét apró csillagot. A tetőzés fél kilenckor következett be, akkor történt meg a teljes fogyatkozás.

Mindezt a távcsöbe erősített képezőkkel fotózták is. Az Apáczai Nevelési Központ

csillagászati klubjának lelkes tagjai, így többek között Gyimesi Lajos, Halmi Gábor, Hoffmann János és Patacsi Zoltán lélegzetvisszafojtva dolgoztak, hisz életükben először láttak ilyen égi jelenséget. Munkájukat a 36 éves Keszthelyi Sándor klubvezető irányította. Az eseményre készültek, mert az értesítést Mizser Attilától, a Csillagászati Kutató Intézet tudományos munkatársától kapták, hogy mely napon is következik be az újabb „Fiastyúk-eltűnés”, amit bonyolult számításokkal előre pontosítottak a pesti csillagászok. Szerdán Mizser Attila, a pécsi klub szakmai támogatója is távcsövezett, fotózott, de a piszkéretűi obszervatóriumból.

Cs. J.

„Ózon-pajzs”

Ez a „pajzs” véd meg a Nap káros sugárzásaitól, de vékonyodik. Mégsem vagyok megrémülve, miután a meteorológiai tavasz kezdetén, március 1-én a nyári melegben zsongott a pécsi határ, a természet téli űz arcát mutatta. A Melinda utcai 41. számú épületnél megszemélték a betonbejárat aljában eredt rózsatövet. A beton sivár, mégis virágot terem. Az emberi akarat, a természetet is zabolázó munkakedv ily csodákra is képes. Az ózon-sóványodást élni-akarásunk alig veszi tudomásul, bőrünk megérezheti. Év eleje óta tavaszias a Nap. – Aszály várható – mondogatják a gazdák. A Napot mégis szeretjük. Van, ahol isten is volt. A Piros ABC-énél a gyerekek bogárkát találtak. Csótány, netán cserebogár? Egyikőjük a csiborra gyanakodott, visszavitte a vizesárokba. A jótett melegsége hasonló a napfény erejéhez. Bár csak oly szabályosan ismételtető lenne, mint a Nap járása. Este a kertek égetéseinek illata töltötte meg a Kertvárost. Elment a Nap, de visszajön. Hiányzik, az az újakezdés biztonságát is nyújtja.

Cs. J.

Az utcaseprő szél

A hétfő esti szél nemcsak a csillagokat csutakolta meg a pécsi égen, nemcsak a fákat hasaltatta szinte a földig. Zúgott a magasság, porfelhő örvénylett a belváros felett, hirtelen kigyúltak az utcai lámpák. Reccsentek a gallyak, nyögtek a tetőszerkezetek, kukák gurultak, láthatatlan kéz tologatta őket. Acélkék felhőóriások elektromos erőteret korbácsolta a levegőt. Hajóként ingott a föld, vitorlaként lebegett az ég. A gyerekek megemelték kabátjukat, így növesztettek szárnyat, nekifeküdtek a szélnek, amely játékos volt és a legtermetesebb utcaseprő is. Levelek, papírok, egyéb hulladékok csattantak a magasba, zizegtek a tetők fölé. A por harsogott. Jött a zápor, mosdatott mindent. Mintha sose lett volna szemét az utcákon. A csillagok fénylettek, mintha sose húnynának ki.

Cs. J.

Csillag-szemek

A görcsönyi Aligvári-dűlőben, az Ortlieb-telken vasárnap éjjel is darálták, préselték a szőlőfürtöket. Csak a gyertya és a zseblámpa adott fényt, de kinn szinte vakított a Tejút, a mennybolt csillagveretes öve. A Nagy-Göncöl tén a Földet vontatta, ezüstként fehérlett a Kis-Göncöl, melyet fényudvar ölelt. Ily tisztán rég láttuk az éjszakai égboltot, mert Aligvári levegőjébe még a szellő se hozkormot, pernyét. A csillag-szemek, bogárkái a végtelennek, hunyorogtak, parázslottak és szemet szédítően játszottak. Szeptember 21. közelgett, a csillagászati ős kezdete. A ködfoltok földre szállt felhőként gomolyogtak, alig rezdült a tücsökzene. Diók hulltak jég-szemként csattanva, kásásan tottyant a szilva. Körülöttünk az ős ólálkodott, míg fenn, a magasságokban nyári hévvel bújtak össze a csillagok.

Cs. J.

— Kedden eltűnt egy csillag a baranyai égboltról, a perzsa nevű Algol. A változó csillag fényereje időnként lecsökken, mert a kísérője beárnyékolja vagy zsugorodik a tömege. Végh Attila pécsi amatőr csillagász a mostani fogyatkozást szokatlanul erősnek tartja. Legközelebb 27-én fogy el az Algol, amelyet – a néphit szerint – az őseink is figyeltek, amikor üldözték a csodaszarvast.

②

Egy kis áramszünet

A fenti slágerdal-cím csak utólag jutott eszembe a tegnapi kora hajnali pécsi áramszünet kapcsán. A villanásnyi szolgáltatási zavart a hirtelen jött szél váltotta ki és igazi éjszakai sötétségbe borultak a Kertvárosban a munkába indulók ablakai, az utcák. Az „ős-éj”, amikor még nem hunyorogtak ember-csiholta tüzek, lehetett ilyen iszonytatóan döbbenetes. Néhányan kiléptek a balkonra, próbáltak belenézni a tömény feketeségbe, amely nyomasztó fenségével megülte a lelket, aztán a csodálkozó emberek visszabújtak az otthon melegébe. Hirtelen észrevettem a Belváros és a csillagok pislákoló fény-rezgéseit, megnyugtattak. A magányérzetet, a lélek borzongását kiváltó hatás megszűnt. Jobb, ha nincs elektromos szolgáltatási zavar. Cs. J.

⑤

CSUTI JÁNOS pécsi újságíró csillagászati-meteorológiai-ufológiai cikkei a népi DUNAÚTI NAPLOK-ban.

Szirom-rezdülés

Hétfőn fényudvar gyűrűzte a Holdat. A Hold-gömböt dobásra szánt hógolyóként lebegtette szél, felhő. A Hold-szivárvány sárga, piros, ezüstfehér színeit a 10-15 kilométer magasságban lopakodó jégtű-felhők jégkristályai ragyogtatták. A Pogányi Meteorológiai Főállomáson minusz 1-2 fokot mértek, a Misinát néhol dérfolt-lepel fedte. A kiskertekben fagy barnította meg a paradicsomot, paprikát, a panelbalkonokon a muskátlikat. Görcsönyben, a szociális otthon arborétum-kertjében vagy tiz gesztenyefa virágdíszben pompázik. A fehér és piros, kupaalakú virágok, mint hófedte apró fenyők, vagy mint pislákoló gyertyák, úgy hatnak. Az őszi tavasz üzen utolsó szirom-rezdüléseivel.

Cs. J.

⑩

Szökik

A szökőév és szökőnap több mint kétezer éve kalamajkát okoz. A rómaiak márciusban kezdték az évet, tíz hónaposnak számolták. Julius Caesar útmutatásával i. e. 45-ben megalkották a 365 egész és egy negyednapos naptári évet és a szökőnapot négy évenként február 23. után valamelyik napra tették. A középkori parasztnak gondot okozott a szökőnap eszükálása, hisz módosult az aratáskezdés. Ezért Gergely pápa 1582-ben naptárt igazított, hogy a szökőnap február 24-re essék. Ez a nap azóta a katolikusoké, míg a protestánsoké február 29. Az ENSZ újabban a 13 hónapos évet javasolja, amelyben minden hónap 28 napos. Cs. J.

③

„Fény-sündisznó”

Kedd hajnalban 1.55 és 2 óra között Pécs déli égboltján nyugatról keletnek haladt lassan egy hangtalan, vörössárgás fénygömb, melyből oldalirányban lángcsóvák lövelltek. A látóhatárral párhuzamosan mozgó fényjelenséget észlelte a Sütőipari Vállalat Engel János úti központjából három gépkocsivezető és Hoffmann Pál garázmester, aki szerint a szemre Hold-méretű, vakító fényes tárgy kissé megnyúlt. Tán a 10-11 kilométer magasságban szálló egyik repülő fénye törtek meg az ott már fel-felsejlő kora hajnali napfényben, de az is lehet, hogy meteoritdarab, műhold-maradvány izzott fel. Akik beszéltek a fényekről, vakító ragyogásról, csodásnak tartották, nekik rendhagyó élménynek számít az égi „fény-sündisznó.” Cs. J.

⑥

Ózon-faló Nap

Kínai tudósok szerint ezer évenként zsugorodik a Nap, ami 3-4 évig is eltart. Most a zsugorodás második esztendejénél tart a bolygórendszerünk éltető központja, melynek a különféle sugárzó erői ezekben az esztendőben hevesebbek és Földünk ózon-pajzsát valósággal falják, egyben kiváltói az aszálynak is. Ilyenkor szabad szemmel, távcsövel nem érdemes a Napba nézni, kárt okoz szemünknek. A hírt Végh Attila pécsi amatőr-csillagász közölte velünk.

⑧

1-1988. II. 4. E.-1988. IV. 23.
2-1988. I. 9. F.-1988. V. 13.
3-1988. II. 25. B.-1988. VI. 21.
4-1988. III. 3. C.-1988. IX. 23.
5-1988. III. 4. 10.-1988. X. 44.